

Frantziako filmegile berriak

Lehengo batetan Pariseko sentsazio literario bat aipatu nuen hemen bertan. Milan Kundera-ren «La vie est ailleurs» elaberria,* Prix Médicis. Bat ezezik, oraingoan bi sentsazio aipatu beharrean nagokizu. Film industrian hauk.* Aitortu beharrean bainago, elaberri hura* irakurtzen ari nintzelarik, ezin nuela Claude Faraldo-ren «Themroc» filmea burutik kendu. Eta filme honek Jean Eustache-ren «La maman et la putain» aipatzea eskatzen du. Hirurok bata bestearen eskutik datozkigu.

Egungo iraultzazale gazteek sarri aipatzen dituzte errepresio seksual, askatasun seksual, seksuaren emantzipazioa eta gainerakoak. Freudo-marxismoaren kanpainak nondiknahi entzuten dira. Gazte gutik irakurri omen du **Kapitala**; gehienek, ordea, W. Reich. Eta askok Marcuse-ren parte horixe berori. Ba dakizu: neurotiko frustratu eta inpotenteen gizarte bat omen da gure hau.

Iraultzazale gazteek gizartea alde horretatik jorratu badute, besteren batzuek arrazoipide horri buelta eman diote. Iraultzazaleen beren psikoanalisi horrelaxe egin nahirik, alegia.* Gazteon iraultzazaletasunari makina bat esplikazio eman zaio orduan, odol tentsiotik, haurtzaroko esperientzia eta mila gisatako* frustrazioetaraino. Iraultzazale horik* neurotiko eta frustratu batzuk direla errepikatuko dizute. Arrazoi ona da nonbait edozeinen kontra ere.

Torrealdaren **Iraultzaz** liburuak (JAKIN, 1973) ez du kapitulu hau haintzakotzat* hartu. Agian* ez zaio aski* serio iruditu. Hala ere, autorea Parisen bizi da. Eta egunero ikusi behar du, kapitulu honek jokatzeko duen aldia.*

Kundera-ren elaberriko Jaromil, poeta iraultzazalea, amaren gonapetik ezin askatu den gaztea genuen.

Faraldo eta Eustache-ren filmeetako iraultzagileak ere seksualki nahastuak dira. Filmegile biok Frantziako uhinik* berrien berrienekoak ditugu. «Unifrance»k filmegile berrietaz atera zuen foiletuan, biok ohorez aurkezten dira, promesa haundi bezala, beste hamar gazterekin batera. Goian aipaturiko bi filmeetara mugatuko naiz.

Eustache-ren «La maman eta la putain» 1968.eko gertakarien ondoko filmea da. Baina hemen jadanik* ez da munda iraultzeko gogorik eta asmorik gelditzen. Etsipena,* nostalgia. Harreman pertsonalen maila hutseko errebolta. «Iraultza» pribatua. Bulgaritatea. Mutil hau narziso bat da. Bere buruaz dago maiteminduta; eta zalantzan dago, ez baterako eta ez besterako, «maman» heldu samar baten eta «putain» gaxte baten artean.

Faraldo-ren filmea guztiz bestelakoa* da, eta xit* antzekoa. «Themroc» ere funtsean etsipenaren filme bat da. Eta hau ere ikuspide psikoanalitikoaz baliatzen da. Burruka haundiak ez du deus* ekarri. Indar talde sozialak (alderdiak, Estatua bera, sindikatuak, estudiante organizazioak berak ere bai ausaz*) denak berdinak dira. Presondegiak. Faraldo-ren protagonistak, Themroc langileak, ez dihardu inoren izenean. Ez inolako ideologiaren eta ez inongo talderen izenean. Bere izen propio hutsean dabil, eta bere askatasuna bakarrik bilatzen du. Themroc-i berdin zaio, besteekin zer gertatuko den. Gizarteaz ez da miko* bat axolatzen.* Ez du besteak «salbatzeko» asmorik. Bere kontura bizi da, bere askatasuna konkistatzen du. Hor konpon besteak. Bere barneari darraio* bakarrik. Themroc-ek ez du inolako «teoriarik» behar, errelatzeko eta iraultzeko. Teoria bat ere presondegi bat da, askatasunaren teoria izanik ere.

Faraldo-k bizitza guztia araukatu eta neurtu eta mugatu eta hertsirik* sentitzen du. Bizitza kaiola bat da. Erlojeriazko mekanika bat. Goizetik gauerarte, jaiotzatik heriotzararte, zure minutu guztiak programaturik daude. Zer egin, zer pentsa, zer esan, zer isilik gorde, zein ideologia profesu, non pausa,* non sofri, zergatik zorionsu izan, zergatik protesta, zertarako amets egin eta denbora alferrik gal. Faraldo-ren Themroc, makina hori hautsita, kanpora irteten* da. Hizkuntzaren hertsaduratik* kanpora, adibidez. Faraldo-ren

pertsonaiek zurrunga* eta urruma* egiten dute, irrintzi eta arrantza,* kakaraka* eta murrusa,* orro,* marru* eta marmar:* **non-sense** hizkuntza batez mintzo dira, gorilak bezalatsu. Erabateko* ordenaren kontra, guztizko desordena.

Themroc langilea, mutilzaharra, amaren zigorpean bizi da. Seksualki arras* frustratua da. Amaren menpean, eta arreba kilikaz* eta gutiziaz* kiskailtzen beti. Beste edozein bezalako goiz honetan ere lanera doa. Bizikletan lehenik, autobusean gero, azkenik metroan. Noizbait ere hor dago, gizona progetxagarri den tokian, produkzioaren tenplu santuan, eta lanari lotzen zaio. Themroc lantegi honetako pintore da. Leihotik, nagusiak nola neska sekretari* bati eskua sartzen dion ikusten du. Larri da. Bere kuriositateak muturreko bat irabaziko dio. Eta sudurretik odola darionean,* Themroc-en transfigurazioa gertatzen da, itxuraldaketa. Langile zintzo batek egin behar ez duena eta **egiterik ez dadukana** egiten du: ogibidea errepara bota, sekretariuz abusa eta mehatxurtika* eta marmarka lantegia abandona. Etxean atea krisketaz eta zerrailuaz herts,* atalaga* bota, ormak eraits,* armario eta haltzariak leihotik behera jaurtiki, eta bizitokia leize* konberti. Eta garaitzapenaren irrintziz, berekin arreba harrapa. Eta horra Themroc, lehen gizon troglodita izatera itzulirik, Neandertal gizon bat bihurturik. Basapiztia jator.

Hauzokoak eskandalo bizi. Polizia dator. Izugarritzko eztabaidak eta solasak, trogloditaren eta ordenaren zaintzaileren artean, beti **non-sense hizkuntzan**, noski. Negar gaza botatzen diote poliziek, baina honek ez du Themroc freskatu eta bizitu besterik egiten. Orain hauzoko denak hasten dira ormak puskatzen, haltzariak botatzen eta leize gizon bihurtzen, oldeak* eta gogoak ematen diena eginez.

Gauean Themroc piztia, xuhur xuhurki eta polliki polliki, ihizatzeraz* irteten da, hiriko «basora». Zelatan dabil gure gizakotea,* hiri basoa arriskuz beteta baitago. Ihiztari piztiak, oldar izugarri batez, polizia bat harrapatzen du. Leizera herrestaturik,* bere andreen konpainian, ihizia* burduntzian* erre eta jan egiten du. Themroc-ek jadanik gizartearen hertsadura eta zanpaldi guztiak azpiratu ditu. Libre da.

Azkenerako, Faris guztia orroka ageri da, basapiztiaren jatorritzko oldeetara itzulirik, berriro gizon izatetik jatorritzko abere jator izatera bihurturik.

Iraultza, aberetasun garbira itzultzea da. Oldeen jatorritzko espontaneitate bihurtzea. Historiak eta kulturak gaineratu dizkiguten txalma* eta zama* guztiak hastantzea.*

Zer nahi du Faraldo-k? Funtsean* horixe dela iraultzazaleek proposatzen duten bidea? Ala horixe dela egin beharrezko zinezko* Iraultza? Dokumentatu bakarrik ala proposatu egiten du?

Dena den, ez da dudarik: beste garai batzuk agian* lotsa eta herabe* ziren hain gordin mintzatzeko. Edo ez ziren problema honetaz hain garbi ohartu. Egun,* nolana ere, errepresio seksualaren arazoak berebiziko* inportantzia du Iraultzaren arloan. Iraultzaz mintzatzean, psikoanaliaren hizkuntza mintzo ohi da.

Aho biko ezpata: Iraultzazaleek, irauli beharrezko mundu gaizto honetako errepresio seksualak aipatzen dituzte. Eta mundu honek, iraultzazaleen beren frustrazio eta konplexu seksualak aipatuz erantzuten du.

Eta batek jakin nork duen arrazoi gehiago.

LAZKANO MENDIZABAL

daude, dagoz
die, deutse
dio, deutso

diote, deutsoe
dizkigute, deuskuez
dizute, deutsue